

VČELKA

časopis pre školskú mládež.

Ročník III.

Turč. Sv. Martin, 15. apríla 1881.

Číslo 4.

Všech svätých.

Bol jasný večer, keď ubierala sa matka s tromi dieťkami do cintorína; matka mala modlitebnú knižku v ruke a každé dieťa nieslo po dva vence v rukách. Za nimi išla služka s balíkom sviec. Takto kráčaly v nemej tichosti, až došli k veľkej cintorínovej bráne. Strážca hrobov otvoril jim hneď a dnu vošla rodinka, kráčajúc rovno k známemu jej hrobu.

Matka dala sa hneď do práce. Nastavala na hrob sviece na štyri rohy hrobu, položila štyri vence a hrob osvetlený zajasal sa vo večernej tme.

„Poklajakte detičky,“ povie matka.

„Hľa, hľa, mamička, a ešte tieto dva vence!“ povie najmladšia Elenka.

„Len jich zadrž dieťa moje! Teraz si najprv klaknime a pomodlime sa za našu starú mamičku!“ Deti zložili nábožne ruky k modlitbe, a skloniac hlávky, modlili sa po príklade predriekajúcej matky.

Cintorín podobal sa v svojom mihotaní tisícich svetiel modrému blankytu, na ktorom trblietajú sa miliardy hviezd, s tým pravda rozdielom, že cintorín len ráz do roka zajasá sa v svojej kráse, a krásu túto pripravuje ruka ľudská na pamiatku a úctu svojim drahým zosnulým; nebeskú výšinu ale spravuje ten jediný, mocný Všetvorca, ten ju osvecuje večne, aby táto zase svietila nám, srdciam našim, aby nezblúdili sme vo vŕbe zkaženého sveta.

Po skončenej modlitbe prerečie matka:

„Dieťky moje! teraz osvetlíme ešte tam ten osamelý hrob, na ktorom nehorí ani jedna svieca.“

„A kto je tam pochovaný mamička?“ pýta sa Anna.

„Poviem vám to doma; nerada rozprávam mnoho na tomto posvätnom mieste.“

Prišli k zpomenuťému hrobu, na ktorom nebolo žiadnych zvláštnych kvetov, pestovaných rukou ľudskou, len zeleň sama, ktorou príroda pokrýva rovno každého bez rozdielu stavu a veku, či žobráka, či pána.

Pri tomto hrobe zastala matka a položila naň oba vence, ktoré Elenka až posiaľ v ruke držala. Rozžala sviečky a potom s ťažkým vzdychom vyroniac slzy vzpomienky, vzdialila sa s deťmi domov. Doma našly už aj milého otca svojho, ktorý ponorený v myšlienkach sedel na pohovke; aj v jeho útrobach budily sa trudné rozpomienky na zosnulú drahú matku.

„Dobrá večer, otecko! Nesieme ti pozdrav od starej mamičky; tak nám bolo dobre na jej hrobe, ako by sme sa boly s ňou shováraly.“

„Pekne, pekne. deti moje, že ste boly aj s mamičkou navštíviť starú mamičku. Aj ja by som bol šiel s vami, ale sūrne práce nedovolily mi odísť.“

„Otecko!“ začala jedna z dcéreciek, keď matka vyšla von z izby, mamička osvetlila aj jeden osamelý hrob na cintoríne a padaly jej pri tom aj slzy z očí. Povedz nám, otecko, koho to má mamička tam pochovaného?“

„Poviem vám, deti moje. Vaša matka navštevuje každý rok v tento deň aj hrob svojho bývalého učiteľa, a tie slzy, deti moje, boly „slzy vďačnej žiačky.“ Vidíte, už tolké roky rozsýpa sa dobrý ten starček v zemi, a matka vaša ešte vždy rozpomína sa na zásluhy jeho. Keď matka chodila k nemu do školy — bola vtedy taká maličká ako ste vy teraz, ale dobrý učiteľ ešte posiaľ žije v jej pamäti. Naučte sa aj vy od matky vašej ctíť a vážiť si učiteľov vašich, splácajte a odmeňujte ich snahy láskou a vďačnosťou, lebo oni sú vodcovia vaši a zakladatelia vášho budúceho blaha. Dobrí učitelia stavajú vám cestu k šťastiu a blaženosti; oni sadia jadrá dobrého druhu do srdiečok vašich, aby v budúcnosti hojné donášaly vám ovocie. Musíte sa ale aj sami pričiniť jadrá tieto vypestovať, aby záhubná burina neudusila v srdiečkach vašich ešte len klíčiace sa stromky pravdy a dobra. Zpomínajte si ešte aj v staršom veku s láskou a vďačnosťou vašich učiteľov, jako vidíte to na vašej drahej a dobrej mamičke.

Z. R. L—á.

Starí Slovania.

Veliký a ľudnatý kmen slovanský prebýval od prastarých dôb vo východnej Európe, v krajinách medzi riekami Dnieprom, Vislou, Odrou

a Dunajom, od mora Jaderského ďaleko za Tatry. Kedy Slovania zo strednej Azie do Európy prišli, nenie známo. Pôvodne nazývali sa Slovania domácim menom *Srbovia*; cudzinci volali ich *Venedami*, *Vinidami*, *Vindami*. Južnejšie kmeny slovanské, obývajúce po oboch stranách Dniepru, upadli pod panstvo mongolských Skýtov, a preto za dlhý čas nazývaly sa východné kraje slovanské *Skytiou*; iné kmeny dostali sa pod panstvo Sarmatov v pobreží černomorskom; meno týchto bolo za dlhý čas *Sarmati*. Keď rozpadly sa veľké ríše Hunov a Rimanov, tu počali sa Slovania šíriť ďalej na juh a na západ do Podunajských a Polabských zemí. V tejto dobe zaniklo i staré domáce meno *Srbov* ako meno všeobecné a zostalo len niektorým kmenom polabským a južným. Od siedmeho stoletia známi sú niekdajší *Srbovia* menom *Slovanov*.

Slovania náležali do radu stále usadlých národov a mali veľkú náklonnosť k roľníctvu. Prirodzenú povahu Slovanov i sami nepriatelia vychvalujú; boli uprimní a prostí, dobrotiví a pilní, neznajúc zloby a lsti. Oni ctili jedného najvyššieho Boha *Trihlava*, ktorý vládnuť nad nebom, zemou i podzemským svetom; vedľa najvyššieho boha ctený bol *Perún* či *Parom*, čo boh blesku a hromu; *Živena*, ako bohyňa života a zemskej úrody; *Radhošť* bol boh pohostinstva a remesiel; *Svantovit*, boh slnca, tiež víťazstva, mieru a války; *Lada*, bohyňa krásy; *Devana*, bohyňa hájov a lesov; *Vesna*, bohyňa jara, *Letnica* leta, *Morena* zimy a smrti. *Tras* bol boh strachu a zmatku. O *Kykymore* verili, že posiela k ľuďom mátohy, aby spôsobovali jim nepokojujúce sny.

Bohov svojich vzývali piesňami, modlitbami v chrámoch, hájoch, zvlášte ale v horách pri kamenných oltároch, kde prinášané jim bývaly i hojné obete, záležajúce v dobytku, ovciach a iných zvieratoch a plodinách zeme.

Obetovanie ľudí nebolo u nich obvyklé. Verili v nesmrtnosť duše a v odplatu za dobré i zlé činy.

Správa obecných záležitostí nachodila sa v rukách samého národa; čeladní otcovia, starší, vojvodovia, knazi, pozdejšie lechovia, pánovia, vládkovia, župani, bojári, kniežatá a inak zvaní spravovali náboženstvo, právo, súdy, kupectvo, obchod a v čas vojny viedli ľud svoj proti nepriateľovi. Slovania už v pr. starej dobe mali svoje zvláštne zákony a práva, ktoré dielom ústne z otcov na synov prechádzaly, dielom skrz knazov na dosky písané boli. V prvých dobách požívali všetci Slovania, najvyšší hodnostári i jednoduchí roľníci, rovné práva a rovné svobody.

Opatrovanie starcov, nemocných a chudobných bolo prednou povinnosťou a cnosťou Slovanov; v ich zemi nebolo vídať ani zobrakov ani tulákov. Vrodená ľudu slovanskému dobrotivosť a šlachetnosť srdca javily sa v tom, že boli ku príchodzím a hostom vlúdni a prívetiví. Okrem pokojného zamestnávania sa orbou, včelárstvom, pastierstvom

a lovom Slovania všade javili náchylnosť k obchodu a kupectvu. Ze i v mnohých remeslách, menovite v tesárstve a kováčstve, v staviteľstve a loďníctve, v kožiarstve a remenárstve, v baníctve, rezbárstve, ako aj v iných živnostach zamestknaní boli, je vec istá. Vojnu viedli Slovania len pre obranu; upokojili sa vždy, keď nepriateľa zahnali, a netúžili nikdy po jeho úplnom zničení. Vlastnosť táto svedčí ovšem o šľachetnosti srdca, bývala ale veľmi škodlivá, pretože nepremožení nepriatelia, nemajúc válkou čo ztratit, stále obnovovali útoky svoje na úrodné kraje Slovanov, až i podmanili si z nich jednotlivé.

Dve hlavné vady boli v mravnej povahe Slovanov. Prvá bola tá, že nenávidiac sa vospolok, žili medzi sebou v ustavičných roztržkách; druhá vada záležala v tom, že pridržali sa radi cudzých obyčajov a spôsobov, a že jim cudzí jazyk bol príjemnejší, než vlastný. Tým obojim stalo sa, že Slovania, ač tvorili veľmi veľký, ľudnatý a rozšírený kmen, snadno dostávali sa už v prastarej dobe v poddanstvo i sebe menšiemu národu: Celtom, Skýthom, Sarmatom, Góthom, Hunom, Avarom, Koza-rom, Bulharom a iným, a že panovníkov volili si radšej z cudziny, nežli by sa boli jedny druhým pokorili.

Václav a J. Kudrňák-a
„Obrázky z Dějin všeobecných.“

Toliar v čižme.

Istý učiteľ šiel so svojím žiakom, synom bohatých rodičov, do pola na prechádzku. Ako tak išli pomedzi róle, zazreli poblíž chodníka stát pár čižiem; patrily ony jednemu chudobnému na roli pracujúcemu človekovi. Bolo práve pred večerom. „Urobme si žart!“ riekol chlapec; „ja tie čižmy skryjem, potom skryjeme sa i my, a dočkáme, čo ten človek bude robiť, keď zberajúc sa domov nenájde čižmy svoje?“ „To nie,“ odvetil učiteľ, „nikdy nezapríčiňujme bolesť a zármutok druhému k vôli našej zábave, a najmä chudobnému nie! Povieť ti, ako urobíš si o mnoho krajšiu zábavu. Polož do každej čižmy po jednom toliari, rodičia tvoji iste nebudú mať nič proti tomu, potom skryjeme sa a budeme pozorovať, čo urobí ten človek, keď nájde v obuvi svojej peniaze.“ Chlapec urobil tak, ako radil učiteľ, načo skryli sa oba za jeden blízko stojací kriak. Netrvalo dlho a prácou dennou unavený robotník dokončiac dnešné dielo, ubíeral sa na miesto, kde nechal čižmy svoje a kabát. Najdúe je, začal sa obliekať. Natiahnuc čižmu na nohu, pobádal, že omína ho čosi pod podošvou; vyzul sa a vytriasol z čižmy pekný, nový toliar. Veľmi zadivil sa tomu. Obzeral ho hneď na jednu, hneď na druhú stranu, skrúcal ho, vážil na ruke a nevedel čo s ním počať. Potom poobzeral sa vokol seba, chcejúc vyzreť, kto asi mohol mu ten toliar tam vložiť. Keď ne-